

RISTO KOSKENSILTA

Näkeminen, kokeminen, eläminen jne.

Erkki Kiviniemi, *Tietön tie*. Sanasato, Tampere 2010. 113 s.

Sanakirjan mukaan latteus on kiinnostamaton lausuma tai tyhjänpäiväisyys. Lisäksi, vaikka sanakirja jättääkin sen mainitsematta, latteudet ovat täyttä totta. Juuri siksi ne ovat himmenneet joutavuusiksi, tiedoksi, jonka kaikki jo tietävät. Erään pahimman latteuden mukaan filosofia löytää, nostaa esiin ja arvioi uudelleen tällaista tietoa, joten Erkki Kiviniemen uutta aforistista runokokoelmaa *Tietön tie* voi hyvillä mielin kutsua filosofiseksi teokseksi. Kiviniemi osoittaa itsensä täänselvyyksiä ja hioo sekä hinkkaa niitä niin, että kulunut näyttäytyy taas uutena.

Kiviniemi viittaa maailmaan, käskee suuntautumaan siihen ja jättämään ajattelun sekä teoretisoinnin. Tässä on maailma, koe se, hän sanoo. Emersonilaisittan hän halajaa alkuperäistä tietoa ja autenttista suhdetta todellisuuteen. Maailmaa itseään on *katsottava*, jotta sen *näkisi*. ”Näkemiseen ei tarvita uskoa./ Uskon puute on näkemisen edellytys.” (13) Maailma on Kiviniemelle kaunis ja mieli vain vankila, jonka labyrinttiin eksyy: ”Metsä ei ole ajatuksen tuote. Siksi se on kaunis.” (79) Toisin kuin ajatukset, maailma on myös olemassa: ”Mielikuva häviää katsomalla, metsä ei, koska se ei ole mielikuva.” (54)

Kiviniemen mukaan ”olemasaolo/ sellaisenaan riittää, pelkästään, ilman selittelyjä, todisteluja,/ vakuutuksia. Maailma riisuttuna väitteistä on selittämätön”. (82) Selittämisen ja tietämisen sijaan Kiviniemi haluaa ymmärtää maailmaa, joten hän sysää käsitteet sivuun: ”Ennakoinnit

estävät näkemästä/ ja käsitteet sokeuttavat.” (42) Lopulta autuaassa tilassa tiettömän tien kulkija on kuin kirjoittajan isä, joka viimeisinä aikoinaan ”hyväksyi kaiken eikä pyrkinyt mihinkään”. (77) Tämä on luonnollisesti minättömyyttä: ”On joko näkeminen tai minä. Ei molempia.” (71)

Kaiken tämän, ja paljon enemmän, Erkki Kiviniemi kirjoittaa kauniisti ja kokemuksellisesti. *Tietön tie* puhuu lukijalle niin kuin vesistöt, puut tai ylipäätään luonto vain voi puhua. Sanoma on selvä ja kirkas, mutta koska se on myös lattea, on lukijaa jotenkin ravisteltava. Ei riitä, että ainoastaan kerrotaan näkemisestä, vaan lukija on todella saatava katsomaan. Tässä Kiviniemi onnistuu oivallisesti.

Mutta Kiviniemi ei latele vain latteuksia, sillä osa hänen lauseistaan ei ole perin totta. Paikoin Kiviniemi on väärässä. Hän kirjoittaa esimerkiksi: ”Olemista ei voi selittää jumalalla eikä aineella./ Yritys selittää on virhe, sillä käsitteet eivät ole totta.” (13) Kiviniemen haisu on oikea, mutta hän tekee pahan semanttisen kömmähdyksen: yritys selittää, vaikkapa nyt oleminen, on mahdotonta, koska käsitteet eivät ole *todellisia*. Runouden äärellä tällainen huomautus on toki röyhkeää mielettömyyttä, mutta tarpeen, sillä juuri totuudesta puhuminen johtaa Kiviniemen takaisin sinne, mistä hän niin kovasti koettaa paeta: ajattelun vankilaan.

On totta, että maailman katsominen ja näkeminen uutena on jokaisen ihmisen eettinen velvollisuus,

ja samoin on totta, että vanhojen ajatusten, mallien ja käsitteiden laittaminen sivuun on välttämätöntä tämän velvollisuuden täyttämiseksi. Yhtä lailla on kuitenkin totta, että aina kun katsomme maailmaa, tiedämme siitä ja odotamme siltä jotain uutta. Maailma toki virtaa ja muuttuu, mutta niin muuttuu sen katselijakin. Maailman uutena näkeminen on sen näkemistä uusien käsitteiden ja erottelujen valossa. Kiviniemi on oikeassa siinä, että käsitteillä ei voi selittää mitään syvällistä maailmasta, mutta väärässä siinä, että tiedosta olisi luovuttava, jotta maailman voisi kokea. Syvällistä ei voi selittää yksinkertaisesti, koska ei ole mitään syvällistä selitettävää. Syvällisyyden voi vain kokea. Toisaalta minätönkin kokemus tapahtuu aina joidenkin rakenteiden puitteissa, ja siten mitään tiedosta tai käsitteistä puhdasta kokemuksesta ei ole. Vain ihminen, joka tuijottaa kirjaan ja rakentaa teorian kokemisesta, voi haluta luopua ajattelusta. Katseensa nostanut näkee maailman sen kautta.

Siispä ilmainen latteus kaikenlaisille ajattelijoille: väitteet ovat totta, maailma todellinen eikä mitään ”Totuutta” kannata etsiä, koska se on paitsi suomen ortografian vastaista myös löyhän abstraktin ajattelun harha. Kiviniemi ei sentään haksahda kirjoittamaan totuutta isolla alkukirjaimella, mutta totuusfetissi saa hänet harhautumaan tiettömältä tieltä. Jos kuitenkin tämän vinkin pitää mielessään, *Tietön tie* on oivalista hartauskirjallisuutta jokaiselle maailmasta ja elämästä kiinnostuneelle.